

Tractatus

Tertius

sunt em voces signa eaz q̄ sunt in aia
passionū. vt d̄r p̄mo per hermianū
Idcirco p̄mo videndū est quō in dei
cognitionē plurgimus. Secō qd̄ de
deo in via cognoscimus Tertio an no
minibz p̄p̄ijs vel methaphoricis cas
lia cognita exprimam⁹. ⁊ generalr q̄
bus noibz talia debite explicamus.
Quarto quor sunt modi noim quibz
vtimur in diuinis. Quinto quis est
modus debitus vr̄di talibz noibus
fm veritate fidei xp̄iane •

¶ Quō deū cognoscimus.

Capitlm. II

Quantū ad p̄mū quomodo
deū cognoscimus Sciendū
q̄ om̄is nostra cognitō ortū
habet a sensu. cū igitur deus nō cadit
sub sensu s̄z solū creature. deus in sta
tu vie cursū nature a nobis cognosci
nō p̄t nisi p̄ creaturas eo mō quo eā
cognoscā p̄ effectū Et hanc viā posu
it Ap̄t̄s roma. i. Inuisibilia dei p̄ ea
q̄ facta sunt intellecta sp̄siciunt sem̄
piterna quoqz eius virtus ⁊ diuini
tas Sed in aut̄ dionysii. vij. ca. de di
uinis noibz. tribz modis per creatu
ras Animus in dei cognitionē. s. via
causalitatz. em̄nētie. ⁊ remotōis Et
huius rō sumul cū sufficiētia sic sumit
Quia esse creature ē ab altero. vñ fm
hoc ducimur in causam a qua ē. hoc
aut̄ p̄t esse duplr Aut quantū ad il
lud quod receptuz est. ⁊ sic ducimur
per modū causalitatis Aut quantuz
ad modū recipiendi. ⁊ hoc dupliciter
Quia vel am̄mouem⁹ a deo quicqd̄
imp̄fectionis ē in creatura. ⁊ sic ē via
remotionis Et fm q̄ illud qd̄ est re
ceptū in creatura p̄fectius ⁊ nobilit⁹
est in deo. ⁊ sic ē via tertia. s. em̄nētie.
Per viā ergo causalitatis deū cogno
scimus. sic arguēdo Omne qd̄ hz esse
ex nihilo opoztz q̄ sit ab alio aliquo a
quo suū esse fluxat. sed om̄es creature

habet esse ex nihilo qd̄ patz ex earum
imp̄fectōe ⁊ possibilitate. ergo opoztz
tet q̄ sint ab aliquo vno p̄mo nō cre
ato. ⁊ hoc deum dicimus Et de hoc
dicat glo. Ambrosij sup̄ epistolam ad
roma. ca. p̄mo Ut deus qui natura
inuisibilis est. etiā a visibilibz possit
sciri. opus fecit quod opificem sui vis
sibilitate manifestauit. vt per certuz
incertum possit sciri. ⁊ ille crederet de
us oim qui hoc fecit qd̄ ab hoie im
possibile est fieri Per viam aut̄ remo
tionis procedimus sic. qv̄ltra omne
imp̄fectū opoztz esse aliquid p̄fectuz
cui nulla imp̄fectio admisceatur. sed
omne corpus est quid̄ imperfectum.
quia est terminatū ⁊ finitum suis dis
mensionibus. ergo vltra omne corpus
opoztz ponere aliquid quod nō sit cor
pus. quod spiritū dicimus incorpore
um Omne aut̄ corporeū est mutabil
le ⁊ de sui natura ē imp̄fectū. ⁊ vltra
om̄es sp̄s mutabiles. s. aie ⁊ angeli.
opoztz esse aliqd̄ ens incorporeū imu
tabile ⁊ om̄is p̄fectū qd̄ deū dicim⁹
Et de hoc d̄r Aug⁹. viij. de ciuitate
dei. ca. viij. Viderūt summi phi nul
lū corp⁹ eē deū. ⁊ iō cūcta corpa tran
scēderūt querētes deum. viderūt em̄
q̄qd̄ mutabile ē nō eē summū deum
oimqz p̄ncipiū. ⁊ iō oēm aiam muta
bileqz sp̄s transcendēūt. Deinde vi
derūt om̄e qd̄ mutabile ē nō posse eē
nisi ab illo q̄ in eo mutabiliter ⁊ simplr
ē Intellexerūt q̄ cū oia ista fecisse ⁊ a
nullo alio fieri potuisse ¶ Per viā at̄
em̄nētie in essendo sic p̄cedim⁹. bos
nū ⁊ melius dicim⁹ in p̄paratione ad
optimū. sed in creaturis ⁊ subst̄ctis
corpus inuenit bonū. sp̄s melius. in
quibz tñ non est bonitas a semetipsis
igit̄ opoztz dare aliqd̄ optimū a q̄ sit
bonitas in vtroqz. hoc ē deus Et de
hoc d̄r Aug⁹. li. vi. de ciuitate dei. ⁊ est
in glo. roma. i. Considerauerūt phi
q̄qd̄ ē in subst̄ctis vel corpus eē vel

De Cognitione dei

sp̄m̄. meliusq; sp̄ritū esse q̄ corp̄. sed
lōge meliore q̄ fecit sp̄ritū z corp̄.
z hūc deū dicimus Sic ergo ip̄s quō
in diuinoꝝ cognitiōe deuenim⁹. qz
p̄ creaturas. z p̄ eas tripl̄. qz via cau-
salitatis. via remotiōis. z via emine-
tie. Et hec tria sumūf̄ fin̄ tria in cre-
aturis repta. nā ois creatura est ens
p̄ductū de nihilo ab alio Inquātum
ā ē ens aliqua p̄fectione impōrat. qz
p̄ductū ab alio causam efficientē h̄z
quia vero de nihilo vertibile est in
nihilo subtracta influētia conservāris.
Via ergo eminecie inuestiādi deuz
sumit a p̄ima p̄ditōe. via causalitatis
sumit a sc̄da. via remotiōis sumitur a
tertia Qd̄ aut̄ d̄r de cognitiōe diuī-
noꝝ. intelligendū ē de cognitiōe natu-
rali z p̄ via naturalis inuestigatiōis
Per fidē aut̄ z lumē fidei aliter in co-
gnitiōe diuinoꝝ venim⁹. qz p̄ dicta
sacre scripture credim⁹ ex auctorita-
te dicentis q̄ est deus. z sic ipsum cre-
dimus trinū in p̄sonis vnū in essentia
qd̄ nullo mō possum⁹ cognoscere ra-
tione naturali. z ita patet quomodo
deū cognoscimus in ratōne naturali
et per fidem

Quid de deo cognoscim⁹

in via

Caplm. III

Secūdo dicendū ē. qd̄ de deo
cognoscim⁹ in via Et qz cois
distinctō ē qz de re aliq̄ duplex p̄t̄ h̄z
teri p̄gnitō. s. q̄tū ad qd̄ nois z q̄tū
ad qd̄ rei. idcirco p̄mo dicet̄ quo mō
intelligit̄ illa distinctio de qd̄ nois et
qd̄ rei Secūdo d̄r quo mō de deo habe-
mus vtrāq; cognitiōe.

Quō d̄r accipi cognitiō quid rei z
qd̄ nois z hōꝝ distinctio

Quātū ad p̄m̄ sciendū qz cois
distinctio ē qz de re aliq̄ p̄t̄ h̄z
ri duplex cognitio. s. qd̄ rei z qd̄ nois
Et p̄t̄ h̄z distinctio. notādū ē

qz hec distinctio p̄t̄ capi vel ex p̄te rei
vel ex parte nostri Sic ex parte rei h̄
pōt̄ esse tripl̄. vno mō cōparando
entia realia ad illa que nō habēt entis
tatē reales. vt lapidē ad chymeras. z
sic habētia entitatē realem. vt celū ter-
ra z h̄mōi dicūtur non solum habere
qd̄ nois sed etiā quid rei Nō habent
tia aut̄ realem entitatē. vt figmēra. p̄-
uationes. z h̄mōi dicunt̄ habere solū
quid nois Et talū fit noticia tantū
ad quid nois. i. quid est illud qd̄ fecit
nomen Secūdo mō pōt̄ distingui
quid rei p̄tra quid nois accipiēdo in
eadē re vt dicat̄ quid rei illud qd̄ p̄t̄
net ad essentialia. quid aut̄ nois illud
qd̄ p̄t̄net ad accidētalia ita qz vtrūq;
qz taz qd̄ rei qz nois accipiat realiter.
tū vnū in essentialibz. aliud in accidēt-
talibz Et sic res d̄r cognosci quātū ad
qd̄ rei. qm̄ cognoscit̄ diffinitō et essen-
tialis. q̄tū ad quid nois qm̄ cognosci-
tur aliqua eius discretio solū accitā-
lis. Tertio pōt̄ intelligi vt dicat̄ res
cognosci q̄tū ad qd̄ rei. cognitiōe spe-
ciali distincta z p̄fecta. quantū autē
ad quid nois qm̄ cognoscit̄ cognitiōe
p̄fusa generali z ip̄fecta Et p̄t̄ autē
nostri pōt̄ intelligi etiā respectu illoꝝ
que verā entitatē h̄nt̄ triplicē. vno
modo vt dicatur fieri de aliqua re ex
parte nostri quid nominis quando
solum scitur quid significatur per no-
men Quid aut̄ rei quando scitur sua
quid ditas seu natura perfecte. Sed
pōt̄ intelligi hec distinctio vt dica-
tur sciri de re quid nominis. quando
solum scitur quid impōratur per no-
men. ignoratur tamen an talis res p̄
nomen significata sit in rerum natu-
ra vel non. Quid autem rei quando
scitur non solum quid impōratur.
p̄ nomen. sed etiā qz talis res per
nomen significata est in rerum natu-
ra. Tertio pōt̄ intelligi quid no-
minis contra quid rei vt diceretur

R ij

Tractatus

Tertius

scire quid nois. qñ scitur de re solum q est in rerū natura, nescit tñ quid ē talis res. Et sic solū res scit q est res aut dicere scire quid rei qñ sciret nō solū quia est, sed etiā quid realiter et quid essentialiter res ē. vt si nō solum sciret q homo est, sed quid ē hō. quia aīal rōnale Sic ergo pz, q pōt intelli gī distinctio de cognitione rei qñtū ad qd rei z nois. z tā ex pte nostri q ex parte rei.

¶ Quid cognoscimus de deo quantum ad quid nominis vel quid rei quia est

Capitulum . III

Secūdo istis suppositis dīcedū ē qd de deo cognoscere possumus. Ad qd dīcedū. q accipiēdo qd nois p eo qd est scire qd p nomē importat vel pro cognitione cōfusa. vel p cognitione quorūdā q p modū ppteratiū accidentalium deo in sunt. vel p cognitione actualis existētie. statim pz q de deo cognoscimus qd nois. nā de deo cognoscimus qd importatur p hoc nomē deus. qz fm Anselmū. illud quo magis cogitari nō pōt. Cognoscimus etiā p hūc qd ē qz substantia spūalis omni impfecti one carens. Cognoscim⁹ etiā qz bon⁹ iust⁹ z misericors. Cognoscimus etiā qz est in rez natura actu existens nec solū fide immo naturali rāōne. z sic pz q de deo cognoscimus qd est qñtū ad quid nois. Accipiēdo autē qd rei p vera entitate. z talis entitas est in rez natura vl p quidditate z natura rei in generali. sic de deo scimus qd ē. Sed accipiēdo qd rei p distincta z pfecta cognitōe rei. sic de deo nescim⁹ qd rei. vñ cū veniā ad pfectā cognitōne dei z distinctā. magis scim⁹ quid nō est qz quid est. ppter qd dicit Dionysius. ij. ca. celestis hierarchie. q negatōes de deo sunt vere. affirmati

ones āt incompacte. Magis tñ ventimus ad pfectā cognitōne qd deus ē p fidē qz p rōne. nam p fidē cognoscimus deū trīnū z vñ ad qd nullo mō ptingit rō naturalis. Sic ergo patet quomō de deo cognoscimus qd nois vel qd rei. Causa autē quare in specialī nō possumus cognoscere qd rei des terminate de deo ē. qz nullus effect⁹ in determinatā z pfectā cognitōez cause ducere pōt nisi totā virtutē cā coequet. Deus autē nō cognoscit nisi sicut cā p effectū. qz nullo mō possunt virtutē cā se adequare. immo distāt in infinitū. Et q sequit q de deo qd ē pfecta z distincta cognitōe scire nō possumus

¶ De nominibus pertinentibus ad diuina

Capitulum . V

Quantū ad tertium an deus cognitū nois ppteris vel methaphoricis nominemur. videntur sunt quinqz. Prīmū est q deum ex creaturis cognitū multiplē possum⁹ noiare fm q dicitur deo aliqua nomina conuenire ppter. aliqua methaphorice. Secūdū quid ē methaphorice vel ppter nomē de aliquo dici vel aliquid scire. Tertū q noia ppter vel methaphorice deo pueniūt. Quartū vtrū talia de deo z creaturis dicātur vniuoce vel analogice. Quintū vtrū per prius pueniāt deo vel creaturis.

¶ De deo pōt plurib⁹ nominibus nominari

Quantū ad primum. Scīdū q vnaqueqz res sicut cognoscit ita nominatur. Deus autē vt prius patuit per creaturas cognoscitur multis modis. scilz. via causalitatis emēntie z remotiois. sequitur q omnibus modis istis in generali z pluribus sub istis in speciali deus a nobis sit noiabilis. Noia qz nois ad cau

De nominibus diuinis

salitatem pertinentibus sicut sunt multi actus eius et effectus. vnde quod creat dicitur creator: quod saluat dicitur saluator. et sic de alijs. **N**ominamur etiam eum nominibus remouentibus imperfectionem quam respiciunt viam remotiōis. et dicitur mus quod est increatus. immensus. infinitus. incommutabilis. et ut communiter talia nomina sunt negativa. **N**ominamus etiam eum nominibus respicientibus viam eminentie. et dicitur esse intelligentem. volentem. sapientem. et omnipotentem. **E**t quolibet modo istorum nominum in exprimendo pertinent ad dictam maiestatem vsus est Innocentius. iij. extra de sum. tri. et fide catho. in capitulo firmiter credimus. vt patet intuitu. **P**atet ergo quod deus ex creaturis potest multipliciter nominari

Qualiter aliquod nomen conuenit alicui proprie vel metaphorice. **C**apitulum. vi.

Secundo videndum est quando et quomodo aliquod nomen aliquam rem proprie vel metaphorice significat. et quomodo et qualiter rei significate conuenit proprie vel metaphorice. **A**d hoc dicendum est quod nomen dicitur proprie conuenire quomodo in re illa est illud realiter ad quod significandum nomen est primo et directe impositum. sicut ridere primo et directe est impositum ad significandum determinatum actum qui in solo homine inuenitur. **N**omen autem dicitur metaphorice transumptiue vel similitudinarie conuenire alicui quomodo res ad quam significanda nomen est primo et directe impositum: non est in alio. sed est solum in illo quedam similitudo vel proportio. sicut in prato non est ille actus ad quem significandum ridere directe et primo est impositum. sed in eo est quedam similitudo vel proportio. quia floritio prati prehendit quandam locutionem: sicut risus signum est locutionis in ho-

mine. **E**x hoc igitur patet quomodo aliquod nomen conuenit alteri rei proprie vel metaphorice quod erat secundum.

Que nomina deo conueniant proprie vel metaphorice. **C**apitulum. vii.

Tertio videndum est que nomina et vtrum aliquod deo proprie vel metaphorice conueniant. **A**d quod dicendum est quod hoc dico proprium potest sumi dupliciter. **U**no modo potest diuidi contra commune. et sic hominis est proprium ridere. sentire autem non. sed est commune homini et alijs animalibus. **A**lio modo potest accipi proprium potest ut diuidi contra metaphorice. et sic ridere proprie inest homini. metaphorice autem conuenit prout. **Q**uando igitur queritur vtrum aliquod nomen deo proprie conueniat aut loquimur primo modo accipiendo proprium potest diuidi contra commune. et sic accipiendo proprium potest diffinitio potest dicitur proprie et quasi diffinitio. ita quod significet diuinam essentiam et sicut propriam et perfectam eius naturam. sic aial rationale est proprium homini: sic dicendum est quod non. **C**uius est ratio quod deum nominamus sicut ipsum cognoscimus et intelligimus. sed deum non cognoscimus et intelligimus in speciali et proprie quantum ad determinatam et distinctam cognitionem: quod diffinitio vt prius patuit. igitur etc. **N**on ergo proprium potest diuidi contra commune conuenit deo absolute loquendo. nec deo aliquod nomen proprie conuenit: accipiendo proprium potest diuidi contra commune. et sub isto sensu loquitur Dionysius primo capitulo de diuinis nominibus. dicens. **N**ibus autem incomprehensibilis est et neque sensus eius est. neque fantasia. neque opinio. neque nomen. neque sermo. neque tactus. neque scientia. **E**t eodem modo loquitur auctor libri de causis propositio quarta dicens. **C**ausa prima superior est narratione: et descriptio lingue a narratione eius. **S**i autem accipitur proprium potest diuidi contra metaphorice: sic dicendum est quod quedam proprie

Tractatus Tertius

quedā metaphorice deo pueniunt. vbi opus est duplici distinctōe. **P**ri-
ma est. q. noia possunt p̄siderari du-
pliciter. v. quantū ad rem significa-
tā. vel q̄ntum ad modū significādi.
Secūda est q. noia sunt in q̄druplici
differētia. qz quedā important imp-
fectionē in suo formali significato.
sicut esse creatū. esse mortale. eē cor-
ruptibile z h̄mōi. **A**lia sunt q̄ impor-
tant exclusionē impfectionis creatū/
rarū. sicut infinitas excludit finita-
tionē potētie mutabilis depēdētia
nature. **T**ercia important pfectionē in
tali gradu qui nullo mō puenit cre-
ature. sicut oīpotens. eternus z hu-
iusmodi. **A**lia sunt q̄ important pfe-
ctionē absolute. non fm aliquē mo-
dū determinatū deo vel creaturis
sicut esse. cognoscere. z h̄mōi. **A**lia
sunt q̄ important pfectionē. sed cū de-
terminato mō. qui modus solū ppe-
tit creaturis. vt sentire. eē agnū. leo-
nē. z huiusmodi. **N**is suppositis si q̄
ratur an aliqua noia deo pueniant
pprie. z que. **D**icendū est iuxta p̄mā
distinctōem. q. vel loq̄mur q̄ntū ad
modū scādi. z sic nullū nomē con-
uenit deo pprie. qz oīne nomē quan-
tū ad modū significādi seq̄tur mo-
dū essēdi reatum in creaturis. z q̄
dam pueniūt creaturis q̄ nullo mo-
do pueniūt deo. **S**i autē loq̄mur q̄n-
tum ad significatū: sic respōdendū
est iuxta distinctōem scđam. qz vt lo-
q̄mur de noibus importantibus in
formali significato impfectionem. et
talia nō pprie nec metaphorice cōue-
niūt deo p̄isse. vt esse mortale. corru-
ptibile. z h̄mōi. vt de se patz. **D**ico
autē precise. ppter assumptā humani-
tatem in filio: rōe cuius pueniebat
sibi esse mortale. **S**i autē loquamur
de secūdo ḡnē nominū q̄ scz impor-
tant determinatā pfectionem modo
determinato pueniētī deo solī: vel

important exclusionē om̄is pfectionis
creature. vt eternus. oīpotens z hu-
iusmodi quantū ad p̄mū. infinitus.
immutabilis q̄ntū ad scđm. sic dicē-
dū est q. hec deo pprie z nō metapho-
rice z soli pueniunt. **E**t huius rōe est
qz illa deo pprie z soli pueniunt que
sunt imposita ad scāduz directe z
p̄mo illud qd̄ in deo solo est. z talia
sunt h̄mōi. igit̄ zē. p̄z discurredo p
singula. **S**i autē loq̄mur de noibus
importantibus pfectionē absolute: q̄
sunt noia tertij generis. vt intellige-
re z h̄mōi. **S**ic dicendū est q. cū res
significata p̄ talia nomia directe z
realiter sit in deo q. z talia pprie de
deo dicuntur. z posset formari rōe eo
modo q̄ prius: amota dicitōe exclu-
siva solū. **S**i vero loq̄mur de quar-
to genere noim. q̄ scz important de-
terminatā pfectionē solis creaturis
pueniētē. vt est sentire. esse agnū.
esse leonē. z h̄mōi. **E**t sic dicēdū est
q. talia deo non pueniunt pprie. sed
trāsumptiue. qz res p̄ talia noia si-
gnificata nō est in deo. sed aliq̄ eius
silitudo. vnde d̄: deus similitudina-
rie sentire. q̄a cognoscit singularia.
d̄: esse leo qz est fortis. agnū qz mā-
suetus. ignis qz vindicando iniq̄ta-
tem cōsumit. z sic de alijs. **E**t his
igit̄ patet in q̄dam ḡnali que z quō
noia deo z diuinis pprie vel meta-
phorice pueniant. **E**t qd̄ dicitur est
de noibus intelligo dicendū de p̄ri-
cipijs. verbis. z alijs dicitōibus q̄n-
tum ad dicta z quantū ad dicēda.

¶ **Q** nomina deo et creaturis
conuenientia analogice de
eis dicitur **Cap. VIII.**

Quarto videndū est vtz no-
mia deo z creaturis pueniētī
tia dicant vniūoce de deo z
creaturis. **A**d qd̄ dicendū est q. no-
mina deo z creaturis pueniētīa nō

De nominibus diuinis

dicuntur predicari vniuocē. nec pure
predicari equoocē de deo z creaturis.
sed q̄si medio mō. sed z analogice z p
portionaliter. Quid autē sit equoocū
vniuocū. z analogū dictū est p̄us. p
batur ergo p̄positū tali rōne. Plus
distat deus z creatura in entitate. in
nobilitate. z p̄fectōe q̄s suba z acc̄is
sed rōne distat̄ie in entitate. in nobi
litate p̄fectione nihil cōmune sube
et accidēt̄i d̄r vniuocē de eis p̄dica
ri. sed solū analogice. vt p̄z. iij. me
taph. p̄pter quod ens cōmune vtriq̄
analogice d̄r. ergo multo fort̄i no
mina que deo zueniūt z creaturis:
nō vniuocē sed analogice de vtroq̄
dicunt. Et ita docet doctor cōmu
nis in plurib; locis. z specialiter in
p̄ma p̄te. q. iij. articulo nono.

Que noia deo et creaturis
cōuenientia dicuntur de deo
vel creatura

Cap. IX.

Quinto videndū est (cū ana
logū per p̄us dicat de vno
q̄ de alio) de q̄ per p̄us dicā
tur talia: de deo vel creatura. Ad h̄
dicendū q̄ oz p̄mittere duplicē di
stinctionē. Prima est. q̄ sicut p̄us
patuit: noia quedā p̄p̄ie quedā me
taphorice deo zueniūt. Scda. q̄ in
noibus attendūtur duo. s. significa
tū z modus significādī. Quo viso
dicendū q̄ om̄ia noia que solū me
taphorice deo zueniunt dicuntur de
creaturis p̄ prius: z q̄ntū ad signifi
catū: z quātū ad modos scandī. qz
noia talia dicta de deo nihil aliud
significāt nisi similitudinē ad tales
creaturas. Sicut em̄ ridere dicitur
ē de prato: nihil aliud feat q̄ q̄ pra
tū sibi se habeat in decoze cuz floret
sicut hō cum ridet s̄m similitudinē
cuiusdā p̄ortionis. Sicut nomen
leonis dictū de deo nihil aliud sig
nificat q̄ q̄ deus sibi se habeat vt for

titer operet̄ in suis opibus sicut leo
in suis opibus: p̄ prius autē zuenit
nomē rei q̄ q̄ fecit aliquā rei similit
rudinē. z iō talia p̄ p̄us zueniūt cre
aturis q̄s deo. Noia autē que nō me
taphorice sed p̄p̄ie deo zueniunt: di
cunt q̄dē p̄ prius d̄ deo q̄ntū ad rez
scatam. z p̄ posteri⁹ de creatura. sed
q̄ntū ad modū scandī p̄ prius zue
niunt vt d̄r creature. et p̄ posteri⁹
de deo. vt bonitas vita s̄rus z hmōi.
Et rō huius est. qz hmōi p̄fectiōes
in creaturis nō sunt nisi inquantū a
deo emanāt. Vñ quantū ad modū
significandī p̄z q̄ p̄ p̄us talia impo
nunt a nob; creaturis q̄s p̄mo p̄gno
scimus. vñ modū significādī h̄z qui
p̄petit creaturis. Patet hec p̄ docto
rer. cōem p̄ma p̄te. q. xij. articulo. vi.

Quot sunt modi in genere
noim diuinorū

Cap. X.

Quarto videndū est q̄t sunt
modi noim q̄bus vrimur in
diuinis. Ad q̄d dicendū est
q̄ noia q̄bus vrimur i diuinis. q̄dā
sunt vel cōueniūt deo p̄cise. vel deo
in supposito filij in assumpra huma
nitate. Et ita s̄z duo modi in ḡie
noim q̄bus vrimur in diuinis. vtrū
qz aut gen⁹ horū noim subdividit̄.
qz in talib; q̄dam noia dicunt p̄p̄ie
q̄dā metaphorice. Quantū autē ad
ista q̄ dō p̄cise sine hūanitate assum
pra zueniūt z p̄p̄ie est trimēbris d̄
stinctio s̄m q̄ tria s̄z in diuinis de q̄
bus talia noia p̄dicant. Scdm autē
doctrinā Boetij z br̄i Aug⁹. p̄ de
tri. Quicqd̄ est in diuinis: vel ē cōn
tia: vl̄ notio. vel p̄sona. Quid autē im
portet p̄ q̄dlibet istoz noim sup̄ de
q̄libet dictū ē loq̄s suis. Essentia s̄t
vna est. p̄sone tres. notioēs quinqz.
Noia ergo q̄ diuinā essentiā feat
vel aliqd̄ ad essentiā p̄tines dicunt̄
cēntialia. vt suba. bonitas. z hmōi.

R m̄

Tractatus Tertius

Que ad psonas vel ad psonā pri-
ment dicitur psonalia. vt pater fili-
us z hmōi. que vero ad notiones no-
tionalia. vt paternitas filiatio zc.
Noia ergo eēntialia p̄dicant z so-
nant in qd. vt qd est suba. qd est na-
tura zc. Noia psonalia p̄dicantur et
sonāt in q̄s. vt quis est pater. q̄s fili-
us. q̄s sp̄s sanctus. Noia notiona-
lia sonāt z p̄dicant in q̄. vt q̄ est pa-
ternitas q̄ filiatio z hmōi. De istis
ergo p ordine est dicendū. p̄mo d̄
noibus deo z uenientib; sine huma-
nitate assumpta. sc̄do de uenientib;
cū humanitate assumpta. Adhuc in
istis p̄mo dicendū est de noibus p
prijs. sc̄do de metaphoricis. Circa
ppia p̄mo dicendū est de eēntialib;
sc̄do de notionalib;. tertio de p̄sona-
lib;. Quantū ad eēntialia. quedā
sunt substātia. q̄dā adiectiua. Di-
cendū est ergo p̄mo de substātijs
sc̄do de adiectiuis. Quantū ad noia
substātiua q̄dam s̄t abstracta. z de
istis p̄mo est dicendū. Et quedā cō-
creta. z de istis sc̄do. Quedā media
et de istis tertio dicendū est.

Quo nomina eēntialia sub-
stantiua in abstracto p̄dicantur
in diuinis. **Cap. l. m. xi.**

Ibitur q̄ntum ad p̄mū: quō
substātiua noia eēntialia q̄
sunt abstracta. et hec s̄t illa
q̄ abstracte diuinā essentiā fecant. vt
essentiā. bonitas. diuinitas z hmōi
dicant in diuinis. Dicendū q̄ talia
iūtra cū noibus. p̄bis. p̄cipijs. p̄so-
nalib; vel notionalib; reddūt locū
falsas. vñ hec est falsa. essentiā
est generata vel ḡnat vel generatur.
essentiā est de eēntiā. vel essentiā est
apud essentiā. De istis aut noibus
que pure s̄t eēntialia est tenendū
generaliter q̄ oē nomē eēntiale p̄-
dicat de q̄libet p̄sona p se z de oib;

in sil singularit z nō pluralit. vt p̄bi
grā. pater est diuinitas. filius ē diu-
nitas. sp̄s sanctus est diuinitas. z fil-
sunt vna deitas z vna diuinitas. z nō
deitates vel diuinitates.

Quo noia eēntialia sub-
stantiua in cōcreto p̄dicantur
in diuinis. **Cap. xii.**

Mina aut eēntialia cre-
ta sunt q̄ ad modū cretoz
formas in supposito signifi-
cant q̄i formā in subiecto. vt deus
creatoz z similia. Hec aut generalit-
ter signifi- z diuinā eēntiam. s̄z q̄i
q̄ supponūt p̄ essentiā. q̄i q̄ p̄ so-
na. Et de his generalit- est tenendū
q̄ de qualibet p̄sona singularit et
de oib; simul p̄dicat in singulari.
et nō in plurali. vt pater est deus. fi-
lius est deus. sp̄s sanctus est deus. z tres
perone sunt vnus deus: et nō tres
vel plures d̄i.

Quo noia eēntialia substā-
tiua media it̄ abstracta z cō-
creta p̄dicant in diuinis. **xiii.**

Mina vero eēntialia sub-
stantiua media inter abstra-
cta et creta dicunt illa que
h̄nt modū formā z significatōez ab-
stractoz. sed vsū z officii creto-
rū. vt bonitas. sapiētia. z hmōi. Et
licet ista sint abstracta: supponūt tñ
aliquando p̄ p̄sona vel p̄sonis. vt si-
cut cū dicimus. lumē de lumine. p̄n-
cipiū de p̄ncipio. h̄ic supponūt p̄ p̄-
sonis. ita cū dicimus sapiētia de sa-
piētia z hmōi similia. Et hec noia
sicut abstracta p̄dicantur de q̄libet
p̄sona z de oib; simul. nō pluralit-
ter sed singularit-ter. Vñ uenientit-
ter dicit. pater est sapiētia. filius est sa-
piētia. sp̄s sanctus est sapiētia. z om-
nes tres vna sapiētia. nō tñ plures
sapiētie. Et ita p̄z quō debemus
vri substātiuis noibus in diuinis. s̄t

De noibus diuinis

ue sint abstracta siue cōcreta siue me-
dia q̄ essentialia dicuntur.

¶ De nominibus adiecti-
uis essentialibus.

Capitulum XIII

Secundo dicendū est de no-
minibus adiectiuis. Et q̄ q̄
dam sunt partitiua. quedā
numeralia. ⁊ quedā nec partitiua
nec numeralia. Primo dicendū ē de
partitiuis. Secōdo de numeralib⁹. Ter-
cio de illis que non sunt partitiua nec
numeralia.

¶ Quō nomina essentialia parti-
tiua predicantur in diuinis.

Nomina partitiua dicunt que
aliquā distincōem important
vr aliud ⁊ huiusmodi. ⁊ de talib⁹ tenē-
dum est q̄ in neutro genere de nulla
personāz dicūt cōparando vnam
ad aliam. vr nō bene diceretur pater ē
aliud a filio. q̄nīa denominaretur di-
uersitas in essentia. cōparando t̄m p
sonas vel quālibet vel omnes simul
vel etiā ipam essentia ad creaturas.
potest p̄dicari partitiuū adiectiuum
de eis neutraliter. vr bene dicitur. pa-
ter ⁊ filius ⁊ sp̄s sanctus ⁊ eoz. quā-
libet ⁊ diuina essentia sunt aliud vel ē
aliud a qualibet creatura. In mascu-
lino autē p̄dicantur de qualibet perso-
na respectu alterius. sed non respectu
essentie. quia essentia non distinguit
a p̄sona. vnde bene dicitur. pater est
alius a filio. ⁊ nominatur distincō
p̄sonalis. sed non bene dicitur. pater ē
aliud vel alius ab essentia

¶ Quō nomina adiectiua
numeralia p̄dicantur i diuinis.

Capitulum XV

Nomina autē adiectiua nume-
ralia sunt. vn⁹. duo. tres ⁊c.
Istoz autē est duplex regula
generalis. Prima est q̄ in neutro ge-
nere fiant diuinā essentia. ⁊ p̄dicant

de omnibus simul singulariter ⁊ nō
pluraliter. vr pater ⁊ filius ⁊ sp̄s san-
ctus sunt vnum vel vna essentia. in
feminino vel in neutro. In masculi-
nis autē sunt p̄sonalia. ⁊ p̄dicantur de
vno in singulari. ⁊ de plurib⁹ in plu-
rali. vr pater est vnus. ⁊ pater ⁊ fili⁹
sunt duo. ita t̄m q̄ ly duo neutraliter
teneat. q̄ aliter esset falsa. Secōda regu-
la est. q̄ talia adiectiua adiectiue res-
renta sequunt naturā suoz. substanti-
uoz. vnde si substantiua sunt essen-
tialia. ⁊ ipsa adiectiua similiter. et si
sunt personalia. ⁊ adiectiua similiter
vnde hec est falsa. pater ⁊ filius sunt
vnus. s; hec est vera. sunt vn⁹ deus

¶ Quō nomina adiectiua que
nō sunt partitiua nec numera-
lia predicantur in diuinis.

Capitulum XVI

Nominū adiectiuoz essentia
aliū q̄ nō sunt partitiua vr nume-
ralia. quedā fiant dis-
tinctam essentia nihil aliud cōnotādo
vr ens bonū ⁊ h̄mōi. talia p̄dicantur
masculine ⁊ neutraliter de p̄sona quā-
libet singulariter singulariter ⁊ nō plu-
raliter. vr pater est ens. ⁊ bonus ⁊ nō
boni. De plurib⁹ autē p̄sonis possit
p̄dicari pluraliter masculine. ⁊ nullo
modo neutraliter. Et sic possum⁹ di-
cere q̄ pater ⁊ filius sunt duo entes.
vel duo boni masculine. s; neutrali-
ter nō possum⁹ dicere q̄ sint duo bo-
na vel duo entia. q̄ essentie distincō
nominaret. Alia autē noia importat
essentia aliqd cōnotando. ⁊ qdam q̄
dem positue. ⁊ quedā p̄uatiue. Po-
sitiue qdam dico. q̄ quedam conno-
tant effectū in creatura. quedā q̄des
in habitu. ⁊ talia dicuntur de deo ab
eterno. ⁊ sic deus dicitur ab eterno iust⁹
et misericors. ⁊ huiusmodi. Quedā
cōnotant effectum in actu. vr iustifi-
cans. miserans ⁊ h̄mōi. ⁊ talia deo cō-

Tractatus Tertius

ueniunt et de deo dicunt solū ex tpe. Connotantū autē respectū qdā pnotant respectū psonae ad psonam. vt sūmilis equalis et talia psonis ab etero no ueniunt et pdicant de qualiter psona singulariter singulariter et nō pluraliter. vt pater est similis filio et non siles. De pluribus autē pdicant pluraliter. vñ tene dicitur. pater et filii sunt siles. Quedā autē iporant respectū ad creaturā et pnotant vt refugium. et hoc etiā cōnotando effectū in creatura. et de istis satis dictū est. Quedā autē sunt noia q̄ aliquid pnotant p̄uatiue. vt eternus. qd̄ nihil aliud est q̄ ens carens sine et p̄ncipio. Immensus qd̄ denotat abnegatōem mensurē. et huiusmodi. et nihilominus p̄cant diuinā sententiā. Et talia noia dicunt de deo ab eterno. et ueniunt essentiae et p̄sonae. et p̄dicant de omnibus simul et diuisim acceptis singulariter et nō pluraliter. vt pater est eternus. filius est eternus. sūssanctus est eternus. Unde s̄m Athanasii. nō tres eterni s̄ vnus eternus. Pater ergo quō vti debemus noibus essentialibus in diuinis. tam substantius q̄ adiectiuus. Et q̄ dicta sunt pro maiori p̄reherberi aliter possunt p̄ doctore cōmune p̄ma parte. q. xxxix. in diuersis articulis

¶ Quot sunt modi nominū psonaliū. et quō p̄dicant in diuinis

Capitulum .xvii

¶ Vnde dicendū est de nominibus psonalibus quorū est quadruplex dīna. Quedam enim dicunt de vna psona solū et singulariter. vt pater respectu patris. filii respectu filii. spūssanctus respectu spiritalis sancti. Accipiendo spiritū sanctū p̄prio et determinato noie psonae terciae in diuinis. p̄cedētis a duobus. Quedam est etiā nomen in diuinis quod p̄dicatur de duabus psonis solis

diuisim et p̄iunctim t̄m singulariter et nō pluraliter. vt hoc nomen p̄ncipiū spūssancti p̄uenit patri et filio. vt tene dicitur. pater est p̄ncipiū spiritus sancti. et pater et filii sunt p̄ncipiū et nō duo p̄ncipia spūssancti. Et etiā nomē in diuinis. quod dicitur de tribus p̄sonis simul et nō de vna vel duabus solum. et dicitur singulariter et nō pluraliter vt hoc nomē trinitas qd̄ de nulla psona singulariter dici p̄r. sed de omnibus simul quod est ideo. q̄ iporant essentiae vnitate. et trium p̄sonarū pluralitatem. Unde s̄m Isidorū trinitas dicitur trium vnitas. Alia nomina sunt que p̄dicantur de singulis p̄sonis singulariter solis. et de pluribus pluraliter solis. vt p̄sona. suppositum et hypostasis. et h̄mōi. Vñ bñ dicitur. pater est suppositū. p̄sona vel hypostasis. nō autē pater est p̄sona. Item tene dicitur. pater et filius sunt due p̄sonae. non vna p̄sona. et sic de alijs

¶ Quot sunt modi notionalium et quō p̄dicantur in diuinis

Capitulum .xviii

¶ Quedam autē ad noia notionalia triplex est dīna. q̄ qdam sunt abstracta. vt paternitas. filiatio. spirabilitas. et h̄mōi. Et omnia talia p̄dicantur de diuina essentia. vt diuina essentia est paternitas. et sic de alijs. Alia sunt cōcreta. cōcreta autē nūq̄ p̄dicantur de essentia sed solū de psona. vt hec est falsa. essentia est generans vel generat vel ē genita. sed pater est generans. filius est genitus. et sic de alijs. Item nominum notionalium. qdā p̄dicant de vna psona. vt generans de patre. nascens de filio. spirat de spūssancto. Quedam de duabus. vt spiras de patre et filio. q̄ spirant spiritū sanctū. Quedam de omnibus p̄dicant et distinctim. nam q̄libet p̄sona distincta ab alia distincta ē

De nominibus diuinis

Ex dictis patet aliquis doctrina quod accipi et dici et predicari debeant nomina propria deo pertinentia in diuinis. siue sint essentialia. siue notionalia. siue personalia.

¶ Quare ratione et qualiter et que nomina transsumptiue de deo dicuntur.

Capitulum XIX

Momina autem quibus utimur in diuinis que sunt transsumptiue et metaphorice dicta in scripturis quasi infinita sunt. et de omnibus singularim non est nullum utile reddere rationem. Ut tamen de plurimibus et alijs pluribus deur docuimus mentum aliquod generale. accipiemus in hominibus illa que de deo metaphorice propter similitudinem alicuius conditionis vel proprietatis dicuntur. Igitur sicut in Damasceno. Quis deus sit infigurabilis et simplicissima natura. nihilominus in scripturis dicitur habere oculos. visum et palpebras. quia sua virtute consideratiuam et cognitiuam nihil euadit. Ausus et auditiu. quia vultus supplicatorum clamorum hunc imploramus. Os et labia et fauces. quia ille nobis reuelat quod homines per hominum organa expriment et ostendunt. Sicut et gustum. quia in nostre iusticie operibus delectatur tanquam in gustu. Nares et olfactum. quia tanquam odor suauissimus ei placet quicquid sibi exhibet nostre deuotionis affectus. Faciem. quia per eius presentiam et virtutes diuinis sermo nobis insinuat. nam persona in facie declarat. Manus et brachia representant eius sublimitatem et insuperabilem operantem. nam et nos hominum organa talia operamur. Dextera certiora et digniora dei insinuat. vnde et dextera iurare dicitur quoniam eius imutabile consilium denotatur. Frequenter pauperibus subuenit et indigentibus auxiliatur. et ideo pedes habere dicitur. ostendit enim tale effectum quem solent homines

operari pedibus vel incessu. Pectus et cor habere dicitur propter cognitorem et secretorum iugem recordationem. Ventres et viscera. propter illam quam operatur in vobis misericordiam et compassionem. Frasci dicitur et fremere propter odium malicie. et iustam quam inferre peccantibus ultionem. Dormire dicitur et obliuisci. propter iniuriam et pene dissimulationem et remissionem. Quia quod tot modis per sua beneficia nostra suppletur indigentia. more humano membra diuersa in scripturis sacris sibi attribuntur. Ultra alia sunt que deo metaphorice conueniunt. quorum noticia per simile potest exprimeri haberi. Unde de nominibus metaphorice dicta sufficiant.

¶ De nominibus deo conuenientibus in assumpta humanitate.

Capitulum XX

De nominibus autem filio conuenientibus in humanitate assumpta. docet sic Fidorus in libro etymologiarum. vii. capitulo. quod Christus in scripturis multis modis vocari consuevit. Dicitur enim Christus quasi christus. eo quod prescientis sortibus omnium gratiarum victus est plenitudine. Dicitur etiam Iesus hebraice. soter grece. saluator latine. eo quod cunctis generibus missus est in salutem. Messias autem dicitur eo quod omnis prophetalis sacerdotalis et regalis dignitatis privilegio sit diuinitus insignitus. nam messias victus dicitur. Dicitur etiam emanuel. id est. nobiscum deus. eo quod deus per virginem natus in carne appareret nobis se pariter. Dicitur etiam Iesus in quantum a patre nascitur in eternitate. Sed caro in quantum a matre nascitur in rebus mutabilitate. Sicut dicitur unigenitus et primogenitus. quia patris et matris fuit vnigenitus ante quem nullus. post quem nullus alius. Dicitur etiam principium. quia per ipsum pater omnia fecit. Finis. quia in ipso. et per ipsum omnia sunt et fiunt.

Tractatus

Tertius

Dos dei. quia per ipsum deus mundus loquitur. **D**anus quia per ipsum rerum vniuersitas continetur. **V**ia. quia per ipsum ad beatitudinem peruenitur. **V**ita quia in ipso uiuitur. **V**eritas. quia nec fallit nec fallitur. **F**ons. quia omnis boni origo indeficiens. omnes reficiens sitientes. **S**upra alia nomina dicitur de christo que ibidem explicat **I**ssidorus. in quibus et in istis quaedam christo proprie quaedam metaphoricè perueniunt. de quo sine ulteriori perscrutatione in ipso qui est finis omnium. finem et terminum loquendi imponam. **N**am per omnia diuinorum nominum aliqua generalis explicatio supra posita et quantum ad nomina propria et quantum ad metaphorica et quantum ad illa que sunt christo conuenientia. in quibus quo ad illa que sunt insufficienter dicere indulgeat scriptori

Et si quae bona sunt reddant gratiarum actiones creatori. **D**e hoc dicit **B**ernardus. quod est immutabilis ratio creans mentem ad se participandum. uiuificans ad sentiendum. efficiens ad appetendum. dilans ad capiendum. iustificans ad promerendum. accendens ad zelum. fecundans ad fructum. promouens ad bonitatem. dirigens ad equitatem. roborans ad virtutem. formans ad beniuolentiam. modificans ad scientiam. moderans ad sapientiam. uisitans ad consolationem. illuminans ad cognitionem. perseverans ad immortalitatem. implens ad felicitatem. circūdans ad securitatem. **Q**ui amat ut charitas. nouit ut ueritas. sedet ut equitas. dominatur ut maiestas. regnat ut princeps. meretur ut salus. reuelat ut lux. **C**ui honor et gloria in secula seculorum.

Armandi de Bellovisii diuini ordinis praedicatorum fratris theozophie professoris eximij. necnon sacri palatii apostolici magistri benemeriti. compendium difficultium terminorum theologie. philosophie. atque logice declaratum. longis lucubracionibus in floridissimo agrippinensi studio denovo reuisum. climatibusque Opera atque impensis puidi uiri **H**enrici Quentell cuius Coloniensis accuratissime exaratum. **F**elici mentha quieuit. in nobilis euangeliferi **B**artholomei profesto Anno proximo ante in bilingu centesimum. *qui est. 1799.*

